

BATI KARADENİZ HAVZASINDA KENT YÖNETİMİNDE KADIN GÖRÜNÜRLÜĞÜNÜ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR ANALİZ¹

AN ANALYSIS TO MEASURE WOMEN VISIBILITY IN URBAN MANAGEMENT IN THE WEST BLACK SEA BASIN

Seda TAPDIK*, Nilüfer NEGİZ**

* Öğr. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi, Devrek Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, seda.tapdik@beun.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6759-9252>

** Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nilufernegiz@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4211-9689>

ÖZ

Kent yönetimleri halka en yakın yönetim birimleri olması ve yerel halkın günlük hayatına direkt etki etmesi sebebiyle özel bir öneme sahiptir. Kadınların kendini ilgilendiren kararlara katılmadığı ve yönetime dâhil olmadığı yani temsil edilmediği bir kent yaşamı her şeyden önce kadının vatandaşlık hakkını kullanamaması anlamına gelmektedir. Oysa yurttaşlık hakkı herkesin en temel hakkıdır. Bu çalışmada öncelikle konuya dair kavramsal çerçeve incelenecektir. Daha sonra Batı Karadeniz Bölgesi'nde örneklem olarak seçilen kentlerde(Bolu, Zonguldak, Sinop)kadının kent yönetimindeki durumu incelenmiştir. Yönetime katılma konusunun kente aidiyet duyma ile ilişkili olduğu bu örnek üzerinde anlaşılmıştır. Ayrıca araştırmaya dâhil edilen kentlerde yönetime katılma konusunda kadın katılımının yetersizliği de tespit edilen bir diğer önemli bulgudur.

Anahtar Kelimeler: Kent, Yerel Yönetimler, Kadın, Batı Karadeniz Bölgesi.

Jel Kodları:H7, O18.

ABSTRACT

Urban administrations are of special importance as they are the closest administrative units and have a direct impact on the daily life of local citizen. A urban life in which women do not participate in the decisions that concern them and are not represented in the administration means that women cannot exercise their citizenship right. However, the right of citizenship is the most fundamental right of everyone. In this study, firstly, the conceptual framework will be examined. Then, the situation of women in urban administration was determined in the selected cities in the Western Black Sea Region (Bolu, Zonguldak, Sinop). It has been agreed that the issue of participation in governance is related to belonging to the city. In addition, the inadequacy of women's participation in governance in the cities included in the survey is another important finding.

Keywords: Urban, Local Governments, Woman, West Black Sea District.

Jel Codes: L26, O18, R11, B21.

¹ Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD'de yürütülen doktora çalışması tezinden çıkarılmıştır.

1. GİRİŞ

Kentler, demokrasi kültürünün en hızlı ve rahat yerleştirilebileceği alanlardır. Kadının kentlerde karar mekanizmalarına eksik katılımı ve temsili kadının her şeyden önce vatandaşlık hakkını kullanamaması anlamına geldiğinden tam bir demokrasi sorunudur. Çünkü demokraside temel ilke fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. Dünya nüfusunun yarısı kadınlardan oluşmaktadır ve toplumun yarısının yani kadın katılımı sağlanmadığı sürece tam olarak bir katılımdan bahsedilmesi mümkün değildir. Kadının katılım ve temsil sorunu evrensel bir sorundur ve bu sebeptendir ki kadın konusu aynı zamanda bir gelişmişlik göstergesidir. Bu çalışmada Batı Karadeniz Bölgesi'nde örneklem olarak seçilen illerde kadının kent yönetimine katılım düzeyinin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Batı Karadeniz Bölgesi'nin seçilmesi ise bir tesadüf değildir. Bölge Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) 2011 verilerine göre Türkiye'de gelişme göstermeyen tek bölge olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada öncelikle kavramsal sunum içerisinde kent, kent yönetimi, temsil ve katılım kavramları incelenmiştir. Daha sonra bölge incelemesi yapılarak, anket çalışması verileri ile kent yönetiminde kadının görünümü seçilen kentler bağlamında incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL SUNUM

Kavramsal sunum başlığı altında; kent ve kent yönetimi, kent yönetiminde kadın, temsil ve katılım konuları ele alınmıştır.

2.1. Kent ve Kent Yönetimi

Nüfus bakımından belli bir büyüklüğe sahip olan ve kırsal yerleşmelerin aksine daha çok tarım dışı etkinliklerle iktisadi faaliyetlerin yürütüldüğü yerleşim yerlerine kent adı verilir (Altan, 2011: 13). Kent, genellikle kır- kent yerleşkelerinin farklı niteliklere sahip olduğu ifade edilerek tanımlanır. Literatür incelendiğinde kente dair ortak bir tanıma rastlanamamaktadır. Kente dair tanımların birbirinden oldukça

farklılaşması her bilim dalının kente değişik bakış açısıyla yaklaşmasından da kaynaklanmaktadır. Örneğin kentler coğrafi açıdan kapladıkları alanın büyüklüğüne göre tanımlanabilirken; hâkim gelir kaynaklarına göre de tanımlanabilir. Bu durum biraz da kentin taşıdığı ve kendine özgü olan niteliklerinden de kaynaklanmaktadır.

Kent birçok boyutuyla ele alınacak bir yapıdır. Ayrıca bugün dünya üzerinde en çok kabul görmüş yerleşim yeri olarak ifade edilmektedir. Çünkü dünya nüfusunun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Bugün hâkim yerleşme biçimi olan kent; tarih boyunca, bireylerin arasındaki iletişim ve ilişkilerin, fiziki alana aktarılmış şeklidir (Es ve Ateş, 2004:211). Ayrıca insan hakları, demokrasi gibi kavramların önem kazanması kentte yaşayan yurttaşların da bir takım konular üzerine düşünmesine neden olmuştur. Çünkü kent ve yönetimi insanların gündelik yaşamlarına direkt etki eden yapılardır. Kentler birbirinden farklı davranışsal özelliklere sahip bireylerin bir arada yaşadığı mekânlardır. Bugün ulus devlet anlayışından küresel bir dünyaya; sanayiden öte bilgi toplumuna doğru bir evrim yaşanmaktadır. Bu dönüşümde de kentler, mahalli alanlar yani “yereller” öne çıkmaktadır. Dolayısıyla bu dönüşümden kentler etkilendikçe; kentlerin yönetsel aktörleri de etkilenmekte ve yeniden şekillenmektedir (Tekeli, 2017: 187).

Kent yönetimi açısından konuya bakıldığında, ülkenin yönetsel anlayış geleneği içinde kentlerin yönetiminde il yönetimleri ve belediyeleri yönetsel aktörler olarak görmekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti geçmiş geleneğine bağlı kalarak merkeziyetçi bir yönetim şeklini benimsemiştir ve üniter yapı bir devlettir. Ancak dünyada yönetim anlayışının bazı değişikliklere uğramasına tepkisiz kalamamış ve özellikle Avrupa Birliği sürecinde yerel yönetimlerle ilgili yasal olarak da bir takım değişikliklere gidilmiştir. İlk olarak 5393 sayılı belediye kanunu bir devrim niteliği taşımıştır. Son

dönemde 6360 sayılı büyükşehir belediye kanunu ile ise yerel yönetimlerin yapısı oldukça büyük değişikliğe uğramıştır. Özellikle yerel yönetim birimleri olan il özel idareler kaldırılmış ve köyler tüzel kişiliklerini kaybetmiş, mahalle statüsüne geçmişlerdir. Büyükşehir belediyelerinin yetkileri oldukça genişletilmiştir. Bu noktada kent yönetimlerinin önemi, sorumlulukları ve yetkileri de artırılmış olmaktadır.

Türkiye’de yoğun olarak 1960’tan sonra sanayileşme ve kentleşme hızı artmış ve kent kavramı farklı bir şekle bürünmüştür (Toprak, 2016: 11). Ancak batıdakine benzer bir gelişim ile sanayileşme süreci yaşanmadığı için; sanayileşme ve kente göç arasındaki ilişkide haliyle farklı sonuçlar yaratmıştır (Altan, 2011: 46). Dolayısıyla belli kentlere yapılan yoğun göç söz konusu kentlerin alt yapısının hazır olmamasıyla kentleşmenin çarpık ve sağlıklı olmasına yol açmıştır. Büyüyen ama sorunları da içinde barındıran kentleşme anlayışı ile ülkemiz, bu alanların mekânsal düzenlemesinden yönetimine kadar uzanan bir dizi düzenlemeye 1980’lerde başlamış, 2000’li yıllardan sonra ise hızla devam etmiş ve etmektedir.

2.2. Kent Yönetiminde Kadın Temsili ve Katılımı

Katılımın siyasal ve yönetsel katılma olarak iki boyutu bulunmaktadır. Literatürdeki kimi kaynaklara göre ise yönetsel katılma da siyasal katılmanın bir türü olarak ifade edilmektedir. ‘Siyasal katılma’, vatandaşların genel siyasetle olan ilişkisidir. Örneğin yaşanan siyasal eylemlere katılma ya da sadece olayların takibi şeklinde ifade edilebilir. Siyasal eylemlerden kasıt karar mekanizmalarında yer alma ya da aday olma şeklinde düşünülebilir (Gökçimen, 2008:7). Yönetsel katılma ise aktörler aracılığıyla yapılmaktadır. Logan ve Molotch (1996: 310-318); yerel yönetim, yerel siyaset ve yerel ekonomik kalkınma süreçlerinde etkin rol oynayan ya da oynaması beklenen aktörler olarak şunları saymaktadır:

“1.Siyasiler ve Diğer Seçilmişler,

2. Yerel Yönetimler ve Merkezin Taşra Örgütleri,
3. Yerel-Ulusal Basın,
4. Kentsel Hizmet Sunanlar,
- 5.Üniversite,
6. Kenti Simgeleyen Spor Takımları,
- 7.İşçi ve İşveren Örgütleri,
- 8.Serbest Meslek Sahipleri,
- 9.Mal-Mülk Sahipleri,
- 10.Girişimci-Sanayici,
- 11.Okullar, Muhtarlar, Odalar, Birlikler ve Sivil Kurumlar;
- 12.Kenttaşlar”.

Gül vd. (2014: 72) ise aktörleri şu şekilde gruplandırmaktadır:

- 1.Ulusal Siyasal Aktörler, Merkezi Yönetim ve Hükümet,
- 2.Mülki İdare,
- 3.Bürokratlar,
- 4.Yerel Siyasetçiler ve Yerel Yönetimler,
- 5.Siyasal Partiler ve Yerel Birimleri,
- 6.Yerel Elitler,
- 7.Yerel Basın,
- 8.Sivil Toplum Kuruluşları(STK),
- 9.Çıkar/ Baskı Grupları,
- 10.Düşünce Kuruluşları (Think Tanks),
- 11.Mesleki Kuruluşlar ve Birlikler,
- 12.Örgütlü (veya Tabelalı) Olmayan Çeşitli Toplumsal Kesimler,
- 13.Halk, Yurttaş ve Kenttaş,
- 14.Uluslararası Aktörler.

Her iki sınıflandırma birbirinden farklılık göstermektedir. Ancak her ikisinde de ortak olan ve en önemli aktörlerden biri “kenttaş” ya da “yerel halktır”. Yerel halkın yönetsel kararlara katılımı demokrasinin yerleştirilmesi adına da büyük önem teşkil etmektedir.

Bunun yanı sıra en çok tercih edilen siyasal katılma şekli ise oy verme biçiminde kendini göstermektedir. Anayasal bir hak olan ‘doğrudan katılma’nın dışında yönetime dolaylı olarak da katılım sağlanabilir. Örneğin; dilekçe hakkı; anket

uygulama ya da bilgi edinme hakkı gibi haklar sayılabilir (Eroğlu, 2006:194). Yönetimin ve siyasetin vatandaşın himayesinde en önemlisi de denetiminde olması noktasında katılımın önemi çok büyüktür (İzci, 2014: 21).

Temsil ise, karar mekanizmalarında yetkiye sahip olmak olarak ifade edilebilir. Katılım ve temsil kavramları genelde yan yana kullanılmaktadır. Her iki kavram da farklı anlamlara sahiptir. Ancak birbirinden ayırmak da mümkün olmaktadır. Katılım karar mekanizmalarının politika ve planlarını etkilemek anlamına gelirken; temsil ise karar mekanizmalarında yetki almak şeklinde yorumlanabilir. Katılım devlet kamu yönetimi açısından ele alınırsa yönetimin daha verimli ve etkin olması şeklinde karşımıza çıkar. Bugün hemen tüm siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri katılım kavramına sahip çıkmaktadır. Ancak Türkiye’de katılımcı bir kamu yönetimi anlayışının henüz istenilen düzeye ulaşmadığını söylemek yanlış olmayacaktır (İzci, 2014:21). Yani katılımcılık anlayışını herkes savunurken bunun uygulamaya geçirilmesi çok kolay olmamaktadır.

Kentlerin kozmopolit yapısı ve daha önce bahsedilen demokrasi kültürünün yerleştirilmesi için uygun bir platform olması kaynağına dayanılarak kentlerde katılım ve temsil kavramları ön plana çıkmaktadır. Kent yönetimi artık kentte yaşayan birçok paydaşın ve aktörün sorumluluk almak zorunda kaldığı bir alandır. Yani kısaca bugün kent tüm paydaşların, aktörlerin kararlarına birlikte katıldıkları bir yönetim alanıdır. Kentler artık sistemin de öngördüğü üzere sürekli rekabet eder hale gelmişlerdir. Ancak coğrafi açıdan birbirine yakın kentlerin söz konusu gelişmişliği de önemlidir. Çünkü rekabet esnasında yakın kentler birbirlerinin gelişmişliklerinden de beslenmektedir. Yani denilebilir ki; aynı bölge içinde yürütülen ortak çalışmalar bazen paydaş katılımlarının kent sınırlarını aşmasına da olanak vermektedir. Bu noktada Bölgesel Kalkınma Ajanslarının ve Kent

Konseylelerinin rolü ve önemi unutulmamalıdır.

Kent yönetiminde kadın temsili ve katılımı açısından konu irdelenirken; kentin yönetsel birimlerinde varlık bulmaları ve meclislerinde yer almaları akla gelmektedir.

Yerel siyasette kadın temsili 2014-2019 seçimleri bağlamında değerlendirdiğimizde karşılaşılan tablo kent-siyaset-kadın-temsili ilişkisinde kadının görünmezliğine işaret eder biçimdedir.

TÜİK 2014 verilerine göre; Türkiye’de yerel siyasette kadın temsili oldukça düşüktür. Bu verilere göre; Büyükşehirlerde eş başkanlar dâhil toplamda 5 adet; eş başkanlar dâhil 7 adet il belediye başkanı kadın olmuştur. Yani kadın belediye başkanı oranı % 2,9’dur. Belediye meclis üyesi kadın oranı %10,7; il genel meclisi üyesi %4,8; kadın mahalle muhtarı oranı ise %2’dir. Kadın Adayları Destekleme Derneği’nden (KA.DER) edinilen bilgiye göre 31 Mart 2019 Mahalli İdare seçimlerinde de kadın temsili açısından durum oldukça eşitlikten bir hayli uzak görünmektedir. Kadın Adayları Destekleme Derneğinin verilerine göre, 8 bin 257 belediye başkan adayının 652’si, 30 büyükşehir yönetmek için talip olan 316 belediye başkan adayının 34’ü, 452 il belediye başkan adayının 38’i, 2 bin 297 ilçe belediye başkan adayının 174’ü kadın adaylardan oluşmuştur. Kadın adayların oranının düşük olması ise farklı sebeplere de dayandırılabilir. Bu noktada bir ülkede parti içi demokrasi kavramının gelişmesi kadın-erkeğe fırsat eşitliğinin sağlanması açısından da değerlendirilmelidir.

Yine KA.DER’den edinilen bilgiye göre; 1389 belediye başkanının yalnızca %2,66’sı kadındır. İl bazında değerlendirildiğinde 81 ilin sadece 4’ünde; 922 ilçede ise 32 belediye başkanı kadındır. 30 büyükşehirde ise HDP’nin eş başkanlık uygulaması ile bakıldığında 5 büyükşehir belediyesinde kadın başkanlar göreve gelmiştir. Toplam olarak ifade edersek; HDP: 24, CHP:10, AKP: Besni ile birlikte 7 kadın belediye başkanı göreve gelmiştir. Araştırmanın

yapıldığı iller bazında bir değerlendirme yapıldığında ise;-Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre- Sinop ilinde kadın aday yokken; Bolu ve Zonguldak illerinde 1'er ilçe belediye başkan adayı gösterilmiş ancak ikisi de seçilememiştir. Dolayısıyla 3 ilde de ilçeler dâhil kadın belediye başkanı bulunmamaktadır. İl Özel İdare resmi sitelerinden edinilen bilgiye göre; İl genel meclisi üyesi açısından değerlendirildiğinde Bolu'da 1 adet; Zonguldak'ta 2 adet; Sinop'ta ise 1 adet kadın üye bulunmaktadır. Yine belediyelerin resmi sitelerinden edinilen bilgiye göre; Bolu Belediye Meclisinde 5 adet; Zonguldak Belediye Meclisinde 2 adet; Sinop Belediye Meclisinde 7 adet kadın üye bulunmaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra Sinop ili cumhuriyet tarihinde kadın parlamenti olmayan 20 ilden bir tanesidir.

Türkiye'de kent siyaseti ve yönetimleri açısından kadın temsili rakamlarla da görüldüğü üzere oldukça düşüktür. Yaraman'a göre kadınların siyasette eksik temsiline nedenleri; ülkedeki yasal düzenlemeler, toplumsal öğretiler ve 'sosyo-politik sistem' şeklinde 3 nedene dayandırılabilir(Yaraman, 2015: 18-19). Bu durumda kadınların siyasette görünürlüğünün artırılması içinde uygulanan "*fermuar yöntemi ve kota sistemi*" siyasette kadın-erkek eşitliğinin sağlanması adına büyük katkı sağlayacaktır. Bu durumun yanı sıra bir vatandaş olarak kadınlar ve erkeklerin kentlerden beklentileri değişiklik gösterebilmektedir. Kentte kadın ve erkek arasında kentte yaşam kalitesi noktasında da eşitsizlikler bulunmaktadır. Bu durum kadınların ve kız çocuklarının günlük yaşamlarını direkt etkilediği için söz konusu politika değişikliklerinin kentlerde başlaması gerekir. Bu süreçte de kurumlar, mahalli idareler ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmalar yapması ve 'kadın dostu kentler' oluşturması büyük bir katkı sağlayacaktır (Göker, 2015: 12). Kadın Dostu Kentler programı kapsamında Türkiye'de KA.DER'in çabası yadsınamaz boyuttadır. Özellikle 2019 yerel seçimlerinde tartışmasız iyi bir çalışma yürütmüşlerdir.

Birçok belediye başkan adayının yanı sıra özellikle büyükşehir belediye başkan adayları ile görüşerek özellikle taahhüt eden adayları kamuoyu ile paylaşmışlardır. Yalnızca yerel siyaset açısından değil; merkezi idare bağlamında da kadın temsili oldukça düşüktür. KA.DER'den edinilen bilgiye göre; 2014-2015 yılında kabinede 1 adet kadın bakan varken 2017-2018 yıllarında 2'ser adet kadın bakan bulunmaktadır. Bu ise kabinenin % 7,4'üne karşılık gelmektedir. 2014-2018 yıllarında sadece 1 adet kadın müsteşar bulunmaktadır. İldeki en büyük mülki amir olan kadın vali sayısı ise 2014 yılında 1 iken; 2015-2018 yıllarında bu sayı 2'ye yükselmiştir ki bu da ülkedeki tüm valilerin %2,4'üne karşılık gelmektedir. Yüksek yargı oranlarında da durum farklı değildir. 2014-2018 yıllarında sadece 1 adet kadın başkan bulunmaktadır. İşveren ve Meslek örgütlerinde ise 2014-2017-2018 yıllarında kadın başkan bulunmazken yalnızca 2015 yılında 1 adet kadın başkan görev yapmış bulunmaktadır. Rektör sayıları görece olarak daha yüksek oranlara karşılık gelmektedir. 2014 yılında Türkiye'de 14 kadın rektör bulunurken; 2015 yılında 13'e düşmüştür. 2017-2018 yıllarında ise 17'ser kadın rektör görev yapmıştır. Bu da tüm rektörlerin % 9,66'sına denk gelmektedir. Dolayısıyla hem merkezi idare açısından hem kent yönetimleri açısından değerlendirildiğinde kadının eksik temsili karşımıza çıkmaktadır. Bu durum her şeyden önce kadının bir vatandaş olarak haklarını kullanamadığı anlamına gelmektedir ki bu durum demokrasiyle asla bağdaştırılamaz. Ancak bu noktada demokrasinin kentlerde çok daha kolay yaygınlaştırılabileceği kabul görmektedir. Ayrıca kadının gündelik hayatına direkt etki etmesi noktasında kent yönetimlerine katılımının ve yönetimde temsiline özel bir önemi vardır.

2.3. Literatür İncelemesi

Ayşegül Yaraman (2015) tarafından hazırlanan çalışmada, öncelikle genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri, kamusal yaşam- özel yaşam ayrımına değinilmiş ve sonrasında ise önce farklı ülke örnekleriyle

sonrasında ise Türkiye siyasal hayatı örneği üzerinden kadınların siyasetteki yerleri istatistikî oranlarla verilmiştir. Nihayetinde yazarın konuya ilişkin görüşleri bulunmaktadır. Heidi Wedel (2013) de “Siyaset ve Cinsiyet” isimli çalışmasında öncelikle yerel siyasal katılım ve cinsiyet konusunda kısa bir giriş yaptıktan sonra İstanbul gecekondü mahallerinde yapılan bir alan araştırmasına dair bilgilere yer vermiştir. Kentlerde zaten dezavantajlı konumda olan kadınlar bir de ikinci bir dezavantaj durumuyla yani yoksullukla mücadele etmek durumunda kaldıklarında mahalleli kadınların katılım ve etkilerinin ne durumda olduğu ve nasıl artırılacağı üzerine birden fazla yöntem kullanılarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunu temelde bir demokrasi sorunudur. Feminist siyaset teorisinin önde gelen isimlerinden biri olan Phillips (2015), bu eserde öncelikle genel olarak feminizm ve demokrasi ilişkisini ele almıştır. Bu ilişkinin farklı demokrasi türlerinde değişiklik gösterdiği ortaya konmuştur. Bunun üzerine konuyla ilgili önde gelen isimlerin tartışmalarına da yer vermiştir. Daha sonra kadın temsili ve katılımı konuları farklı ülke örnekleri ile açıklanmaktadır. Ünal Erzen (2011), çalışmasında literatür yazımının yanı sıra daha önce yaptığı bir saha uygulamasına da yer vermiştir. Yazar çalışmasına demokrasiyi tanımlayarak başlamış, Türkiye’de ataerkil yapıya değinmiş, literatürün son kısmında da Türk siyasetinde kadının yerini dünyadan örnekler vererek anlatmıştır. Saha çalışmasında kadının siyasette var olmasından duyulan memnuniyetle ilgili sorulardan oluşan anket sonuçları verilmiş ve bazı tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın adından da anlaşılacağı üzere soruların yanıtlayıcılar kadınlardır. Bu durum da çalışmanın ilgi çeken bir başka yönünü ortaya koymaktadır.

“Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği” isimli projenin raporu niteliğinde olan bu çalışma (Şenesen, 2014) Türkiye’de kamu

politikalarını yerel yönetim düzeyinde Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (DTCDB) yaklaşımıyla ele almıştır. Belediye hizmet ve harcamalarının ne kadarının toplumsal cinsiyet duyarlı olduğunu araştırmayı amaçlamaktadır. Proje kapsamında 5 KDKP kenti (Kars, Şanlıurfa, Nevşehir, İzmir, Samsun) ile birlikte bu illere komşu kentler (Erzurum, Diyarbakır, Kayseri, Manisa, Ordu) örneklem olarak seçilmiştir. Projenin ilk aşamada söz konusu kentlerdeki belediyelerin politika metinleri ile bütçe belgeleri incelenerek toplumsal cinsiyet denetimi yapılmış; ikinci aşamada ise söz konusu kentlerde yerel kamu hizmetlerini sunanlar ile bu hizmetlerin yararlanıcısı konumundaki kadınlar ile yüz yüze görüşmeler ve/veya grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Nihayetinde çıkan sonuçlara göre politika önerileri sunulmuştur.

Kadın Derneklerinin Kadın Siyasal Yaşama Etkisi, KA-DER Örneği (Kaya, 2010), adıyla hazırlanan bu çalışmanın konusunu kadının siyasal katılımı ve KA-DER’in bu katılıma etkisi oluşturmaktadır. Bu sebeple çalışmanın literatür kısmında geçmişten günümüze kadının toplumdaki yeri ile belirlenen hâkim siyasal kültürler ve kadına biçilen rol irdelenmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında ise sivil toplum kuruluşlarının aktif hale gelmesiyle kadının değişen konumu, Türkiye özelinde KA-DER bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetlerle yorumlanmıştır.

Naima Tabassum (2011), tarafından hazırlanan doktora tezi, Pakistan’ın Haydarabad bölgesindeki kadınların yerel yönetim düzeyinde siyasi katılımını inceleyen niteliksel bir örnek olay çalışmasıdır. Bu çalışmada araştırma sorularına aranan cevaplar bölgedeki yerel meclise seçilmiş olan 53 kadımla gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelere dayanarak incelemektedir. Çalışmanın temel iddiası ataerkillik ile kadınların siyasi katılımı arasında diyalektik bir ilişki olduğudur ve bu iddia çerçevesinde araştırma şekillendirilmiştir.

Funda Şahin (2011), tarafından hazırlanan çalışmada, kadınların siyasal katılımlarında etkin bir mekanizma olarak görülen kadın meclislerinin etkinliklerinin, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre paralel farklılıklar gösterdiği ifade edilmiştir. Ayrıca, yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet bakışı farkındalığına, duyarlılığına yeterince sahip olmaması nedeniyle kadın meclislerinin çeşitli sorunlarla karşılaştıkları yorumu getirilmiştir.

3. BATI KARADENİZ BÖLGE İNCELEMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Batı Karadeniz Bölgesi'nde sosyal hayatta kadın görünürlüğünün görece fazla olması gözlemlenmiş ve bu durum da çalışmanın ilk çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu sebeple bölgede kadının yerel aktörlere katılımı ve ne kadar temsil edildiği merak konusu olmuş ve bu da alan çalışması yapmaya teşvik etmiştir. Kadınların kent yönetimine katılım durumlarının sosyo-ekonomik faktörlerle ve kente aidiyet hissetme ile ilişkisine, kadınların kent yönetiminde katılım açısından görünürlüklerine ve kullanılan yollara ilişkin bir durum tespiti yapılmak istenmiştir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Kadın, evrensel bir konudur; çünkü kadının eksik temsili bir demokrasi sorunudur. Bu sebeple toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına yapılan tüm çalışmalar önem arz etmektedir. Araştırmanın yapıldığı bölgenin seçilme nedeni ise SEGE 2011 verilerine göre Türkiye'de gelişme

göstermeyen tek bölgenin Batı Karadeniz Bölgesi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum da bu bölgede sosyo-ekonomik gelişmişliğin nedenleri adına yapılan her çalışmayı önemli kılmaktadır. Kadının yönetimdeki konumu, katılımı ya da katılamaması gibi faktörler de gelişmişliğin göstergelerindedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, Batı Karadeniz Bölgesi'nde örneklem olarak seçilen üç ilde (Bolu, Zonguldak, Sinop) kadınların kent yönetimine katılım gösteren alt-orta ve üst düzey kadın yöneticileri kapsamaktadır. Örneklem olarak seçilen iller bölgede illerin gelişmişlik düzeyleri sıralamasına göre üstten ortadan ve alttan olmak üzere seçilmiştir.

Çalışma alan araştırması fikriyle ortaya çıkmıştır. Verilerin toplanma sürecinde tam kütle yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında valilikleri kanalıyla söz konusu illerin kadın yönetici sayılarına ulaşılmıştır. Böylece illerde yerel aktörler içerisinde kadın temsili tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu sayısal veriler ışığında yönetimde bulunan kadınlara anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması için oluşturulan ölçek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Söz konusu ölçek oluşturulurken önce akademik ortamda tartışılmış sonrasında ise bir pilot çalışma yapılarak eksikler tespit edilmiştir. Tekrar güncellenen ölçekle saha çalışmasına başlanmıştır.

3.4. Bulgular

3.4.1. Araştırma Evrenine Dâhil Kentlerde Kadın Yöneticilere İlişkin Bulgular

Tablo 1: Taşra Teşkilatlanmaları Düzeyler Bakımından Kadın/ Erkek Yönetici Sayıları

	Alt Düzey			Orta Düzey			Üst Düzey		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bolu	37	121	158	36	92	128	11	51	62
Zonguldak	37	105	142	46	114	160	21	59	80
Sinop	11	50	61	77	306	383	9	27	36

Kaynak²: Araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

² Çalışmada kullanılan tabloların tümü araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1’de seçilen illerde Bakanlıkların taşra teşkilatlarındaki alt, orta ve üst düzey kadın ve erkek yönetici sayıları verilmiştir. Kurumlardan alınan bilgilere göre karar verilen yönetsel düzeylerle: alt düzey yönetici olarak şube müdürleri; orta düzey yönetici olarak müdür yardımcıları; üst düzey yönetici olarak ise müdürler ifade edilmektedir. Her üç ilde de kadın temsil sorunu olduğu görülmektedir. Bolu ve Zonguldak illerinde yönetsel düzeylerde kadın ve erkek sayıları kendi içinde benzerlik gösterirken Sinop ili farklı bir dağılım göstermiştir. Sinop ilinde alt düzey kadın yönetici sayısı (11) oldukça düşüken, orta düzey kadın yönetici sayısı diğer illere oranla daha yüksektir. Üst düzey kadın yönetici sayısında ise yine düşüş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Sinop ilinde kadınlar ağırlıklı olarak orta düzey yöneticidir sonucuna ulaşılabilir. İllerin SEGE(2011) verilerine göre durum değerlendirilecek olursa Bolu(11) ve

Zonguldak(29) illeri arasında gelişmişlik sıralamalarıyla orantılı bir farklılık görülmemektedir.

Sinop(51)’ta ise özellikle alt düzey ve üst düzey yönetici kadın sayıları diğer iki ile oranla daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre Zonguldak ilinde yönetsel düzeyde kadın temsiline daha fazla olması bizi kent yaşamında kadının görünürlüğünün daha fazla olduğu yorumuna ulaştrabilir.

Rakamlarla ifade edilen kadın erkek sayılarını temsil eden memurlar aynı zamanda merkezden yönetimin birer temsilcileridir ve isteğe bağlı değil meslekleri sebebiyle yönetime katılım göstermektedirler. Buna göre atamayla görev aldıkları için kadına yönelik eksik temsil sorunu aynı zamanda bir kamu politikası ihtiyacı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: Yerel Yönetimler Düzeyler Bakımından Kadın/ Erkek Yönetici Sayıları

	Alt Düzey			Orta Düzey			Üst Düzey		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bolu	5	12	17	8	31	39	2	4	6
Zonguldak	3	19	22	11	15	26	3	23	26
Sinop	13	75	88	5	16	21	4	12	16

Bireylerin gündelik yaşamdaki ihtiyaçlarını doğrudan etkilemesi bakımından büyük bir etkiye sahip olduğu için, yerel yönetimler özel bir öneme de sahiptir.

Yukarıdaki tabloda örneklem seçilen illerde il özel idare ve il düzeyindeki belediye teşkilatlarındaki alt, orta ve üst düzey yönetici kadın ve erkek sayıları verilmiştir. Kurumlardan alınan bilgilere göre karar verilen yönetsel düzeylerle, il özel idareler için: alt düzey yönetici olarak şefler; orta düzey yönetici olarak birim müdürleri; üst düzey yönetici olarak ise genel sekreter ve yardımcılar; Belediyelerde ise müdürler alt düzey; başkan yardımcılar orta düzey; başkanlar üst düzey yönetici olarak ifade edilmektedir. Tablodaki verilere dayanarak yerel yönetimler bakımından da illerde özellikle üst düzey yönetimde kadın temsil sorunu olduğu açıktır. Bu durumda alınacak

kararlar noktasında her kesimden vatandaşın ihtiyaç ve taleplerinin göz önünde bulundurulmuş olması mümkün görünmemektedir.

Her üç kent için ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise genel toplamda en fazla kadın yönetici sayısı Sinop iline (22) ait görünmektedir. Bu kendi aralarında gelişmişlik düzeyi en düşük il olan Sinop için iyi bir göstergedir. Ayrıca bir önceki tabloda da olduğu gibi sayılar bakımından Sinop özellikle alt düzey kadın yönetici (13) ve erkek yönetici(75) sayısı bakımından diğer kentlere oranla farklılık göstermektedir. Bu durum yerel yönetimler için istihdam edilen personel sayısının kentler arasında değişiklik göstermesi ile de ilişkilendirilebilir. Ancak her üç kent için de yönetsel düzeyde kadının eksik temsiline giderilmesi gerekmektedir. Bu

sebeple yönetsel düzeyde cinsler arasındaki eşit temsilin sağlanması için özel önlemler alınması gibi uygulamalara ihtiyaç olabilir.

Tablo 3: Kent Meclisleri Cinsiyete Göre Temsil

İller	İl Genel Meclisi			Belediye Meclisi			Kent Konseyi		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bolu	1	22	23	5	26	31	4	10	14
Zonguldak	2	29	31	4	27	31	4	10	14
Sinop	0	20	20	3	12	15	-	-	14

Kent meclisleri kente dair alınacak kararlara katılmak için önemli yere sahiptir. Kentler demokrasinin beşiği olarak nitelendirilirler. Bu bakımdan kentte her kesimin nitelikli temsili önem arz etmektedir. Örneklem illerinde kent meclislerinde “seçilmiş”kadın temsili kadının görünürlüğünü yok sayacak düzeyde görünmektedir. Tabloya göre Sinop ilinde il genel meclisinde kadının temsil edilmediği, Bolu’da 1 kadın ile temsil edildiği; Zonguldak’ta ise sadece 2 kadın ile temsil edildiği anlaşılmaktadır. Belediye meclisinde de yine kentlerin tamamında cinsler arasındaki temsil oranları birbirine yaklaşmamıştır. Bu

noktada üç kentte de verilen hizmetler kadınların ihtiyaç ve taleplerinden uzaktır. Eksik temsilin diğer bir sonucu da Gökçimen’in(2008: 8) de belirttiği gibi kadın sorunlarına dair farkındalığın ve duyarlılığın oluşmamasıdır. Dolayısıyla bu durum kadının konumunu yükseltecek çözümlere ulaşılmasında da yetersiz kalınmasına sebep olmaktadır. Kadınlar ilk etapta direkt karar alıcı olarak yer almasalar bile; en azından kendini ilgilendiren kentsel hizmetlere katılımları sağlamalıdır. Bu noktada kentte yaşayan kadınların ihtiyaçlarına kadın gözüyle bakabilmek mümkün olacaktır.

Tablo 4: İller Dört Büyük Siyasal Parti Kadın Temsili

	Yönetim Kurulları			İl Disiplin Kurulu			İl Genel Toplam Üye		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bolu	32	70	102	8	15	23	8908	11411	20319
Zonguldak	144	526	670	9	20	29	29973	49704	79677
Sinop	81	194	275	6	20	26	Net bilgiye ulaşılamadı.		

Siyasal partilerin il teşkilatlanmaları yerel siyasette etkin çözümlerin sağlanması için önemli katkı sağlayabilmektedir. Bu noktada da yerel siyasette kadının temsil Tablo 4 oluşturulurken illerdeki 4 büyük partiden (AKP, CHP, MHP, İYİ Parti) veriler istenmiştir.

Bu partilerin seçilmende ise söz konusu illerdeki görünürlükleri de etkili olmuştur. Meclise giren diğer partiler içerisinde yeterli üye sayısı olmadığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir.

edilmesi genel siyasette dahi kadına yönelik oluşturulacak politikalarda etkili olabilmektedir.

Tablo 4’ten de anlaşılacağı üzere siyasal partilerin il teşkilatlanmalarında da erkek-kadın temsilleri eşit ya da yaklaşık değildir. Ancak siyasal partilerin il teşkilatlanmalarında diğer yerel aktörlerden(yerel yönetimler, kent meclisleri, sivil toplum örgütleri) farklı bir durum söz konusudur. Merkez-yerel ilişkileri yönetim kadrolarının

belirlenmesinde oldukça etkili olabilmektedir. Tabloda en ilgi çekici konulardan biri de Zonguldak ilinde siyasal partilerdeki üye sayısının genel toplamda (79677) oldukça yüksek olmasıdır. Üye sayıları içerisinde cinsler arasında bir eşitlik söz konusu değildir.

Bu noktada partilerin genel merkezleri tarafından parti içinde demokrasinin sağlanması adına yönetsel düzeyde kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik uygulanacak önlemlerin sağlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5: İller Sivil Toplum Örgütleri

İller	Yönetim Kurulu			Denetim Kurulu			Genel Toplam Üye		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Bolu	Ulaşılamadı	-	-	-	-	-	4165	26643	30808
Zonguldak	369	2923	3292	209	1466	1675	6032	42979	49011
Sinop	621	4000	4621	343	2096	2439	3731	22740	26471

Sivil toplum örgütleri halk katılımının sağlanması ve demokrasinin içselleştirilmesi için hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca bu örgütler halkın her kesiminin yönetime katılmasında oldukça fazla olanak tanımaktadır. Bu noktada önce üye sayısı bakımından ve sonra da yönetimde temsiliyet bakımından adaletin mutlaka sağlanması gerekli bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde Bolu'da yönetim kadrosunda kadın erkek sayılarına ulaşamadığı görülmektedir. Bu sebeple sadece üye bakımından incelenebilmiştir. Üye sayısı bakımından kadınların sayısı(4165) erkeklerden(26643) büyük ölçüde düşük görünmektedir. Diğer illerde de durum farklı değildir. Ancak ilgi çekici bir sonuç da Zonguldak'taki erkek üye

sayısının(42979) çok yüksek olmasıdır. Bu durum ilde halkın özellikle erkeklerin sivil toplum örgütlerine ilgisinin olduğunu göstermektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri kentte çok eskiden beri maden işçiliğinin yaygın olması düşünülebilir. Kentin geçim kaynağının kömür olması ve işçilerin haklarını savunabilmek adına kurdukları maden sendika sayısının oldukça yüksek olmasının bu duruma neden olduğu düşünülmektedir. STK'larda kadın-erkek arasındaki temsil farkının en fazla olduğu il de kuşkusuz ki Sinop'tur. Bunun yanı sıra genel toplamda kadın sayısının en fazla olduğu il olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu da nüfus büyüklüğü de düşünüldüğünde kentte STK'lara olan ilginin yüksek olduğu sonucunu karşımıza çıkarmaktadır.

3.5.2. Saha Bulguları

Tablo 6: Kentlere Göre Katılımcı Sayılarının Dağılımı

Kentler	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bolu	44	23,7	23,7
Zonguldak	83	44,6	68,3
Sinop	59	31,7	100
Toplam	186	100	

Tablo 6'da görüldüğü üzere 3 kentte toplamda 186 katılımcıya ulaşılabilmiştir. Bu katılımcıların %23,7'si Bolu'dan katılım gösterirken; % 44,6'sı Zonguldak'tan ve %31,7'si Sinop'tan katılım göstermiştir. TÜİK 2018 verilerine göre; Bolu ilinin

nüfusu 311.810 kişi olarak tespit edilmiştir. Valilikten edinilen bilgiye göre 65 adet Taşra teşkilatlanmalarında; 15 adet yerel yönetimlerde ve 40 adet de siyasal partiler de alt-orta ve üst düzey olmak üzere

toplamda 120 adet kadın yönetici bulunmaktadır.

Zonguldak ilinin nüfusu 599.698 kişi olarak tespit edilmiştir. Valilikten edinilen bilgiye göre 68 adet Taşra teşkilatlanmalarında; 17 adet yerel yönetimlerde ve 40 adet de siyasal partiler de alt-orta ve üst düzey olmak üzere toplamda 153 adet kadın yönetici bulunmaktadır.

Sinop ilinin nüfusu ise 219.733 kişi olarak tespit edilmiştir. Valilikten edinilen bilgiye göre 92 adet Taşra teşkilatlanmalarında; 22 adet yerel yönetimlerde ve 87 adet de siyasal partiler de alt-orta ve üst düzey olmak üzere toplamda 201 adet kadın yönetici bulunmaktadır. Rakamlardan anlaşıldığı üzere Sinop ilinde kadın yönetici sayısı nüfusa oranlandığında diğer iki ilden fazla görünmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Yaşları

Yaş Aralığı	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
18-25	4	2,2	2,2
26-33	18	9,7	11,8
34-41	25	13,4	25,3
42-49	68	36,6	61,8
50+	71	38,2	100
Toplam	186	100	

Tablo 8: Katılımcıların Medeni Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	122	65,6	65,6
Bekâr	64	34,4	100,0
Toplam	186	100,0	

Tablo 9: Çocuk Sayısı

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	51	27,4	27,4
1	45	24,2	51,6
2	73	39,2	90,9
3	15	8,1	98,9
4+	2	1,1	100,0
Toplam	186	100,0	

Katılımcıların % 36,6'sı 42-49; % 38,2'si ise 50 yaş ve üzeri yaş aralığına sahiptir. Bu durum kentlerde yaşayan nüfusun genelde orta yaş ve üstü olmasına bağlanabilir. Saha çalışmasında gözlemlendiği üzere söz konusu kentlerde istihdam alanı kısıtlı olduğu için genç nüfusun farklı kentlere göç etmiş olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların % 65,6'sı evli, %34,4'ü bekârdır. Araştırma alanında görüşme yapılan kadınların tamamı çocuk sahibi olduğunu ifade etmiştir. Çocuk sayısı açısından en yüksek ortalama 2 çocuk sahibi olma yönünde olup yüzdeler oranı %39,2'dir. Katılımcıların "anne" rolüne sahipliği, toplumsal –siyasal-yönetsel alanlarda katılımları için bir engel teşkil etmediğini yansıtmaktadır.

Tablo 10: Eğitim

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlköğretim	18	9,7	9,7
Lise	32	17,2	26,9
Ön lisans	27	14,5	41,4
Lisans	91	48,9	90,3
Lisansüstü	18	9,7	100
Toplam	186	100	

Katılımcıların 48,9'u Lisans mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum için katılımcıların içerisinde taşra

teşkilatlanmalarındaki yönetici düzeyde bulunan kadınların eğitim oranlarının en lisans düzeyinde olmasının bir avantaj doğuruyor olması sebep gösterilebilir.

Tablo 11: Katılımcıların Meslek Durumu

Meslekler	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Memur	91	61,1	61,1
Serbest	28	18,8	79,9
İşçi	19	12,8	92,6
Emekli	10	6,7	99,3
Diğer	1	0,7	100
Toplam	149	100	
Boş bırakılan değer	37		
Toplam	186		

Katılımcıların %48,9'u lisans mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Taşra teşkilatlanmalarındaki yönetici düzeyde bulunan kadınların eğitim oranlarının üniversite (ön lisans ve lisans) düzeyinde olması beklendik bir sonuç olarak, meslek-toplumsal statü-rol ilişkisi bağlamında doğrusal olarak seyretmiştir. Yine katılımcıların mesleki durumları da eğitimle ilişkili olarak yüksek eğitim gerektiren mesleklerin (memur ve serbest meslek birlikte düşünüldüğünde %79,9) oransal olarak büyüklüğü ile anlaşılmaktadır.

Katılımcıların bir kentte yaşama sebebi, o kentte doğup büyümesi gibi kriterler, kenti sahiplenme ve kente aidiyet hissetme ile doğrusal ilişkilidir. Çünkü kent sakinlerinin içinde yaşadığı toplumsal mekânlarda aidiyet kurma ihtiyacı, onun sosyal bir

varlık olması ile ve bu ihtiyaç duygusu ile bireyler kendi toplumsallaşma süreçlerinde, topluma uyum sağlamalarını ve kendilerini o kentsel toplumun bir parçası olarak hissetmelerini sağlar. Böylece kentsel sorunlar konusunda daha sorumlu ve duyarlı olacağı gibi; bunların aşılması noktasında da girişimlerde bulunurlar. Belli ve Aydın (2017) çalışmalarında kentsel aidiyet duygusu ile katılım arasındaki ilişki olduğu bulgusunu tespit etmişler ve çalışmalarında katılımcıların %80,2 oranında kentte alınan kararlara katılımlarının sağlanması halinde kentsel aidiyet duygusunu artıracakları değerlendirilmesini yapmışlardır.

Bu nedenle katılımcılara kenti sahiplenme ile ilişkili bir takım sorular yöneltilmiştir. Tablo 12, 13 ve 14'te sunulmaktadır.

Tablo 12: Kentte Doğup Büyüme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	120	64,9	64,9
Hayır	65	35,1	100
Toplam	185	100	
Boş bırakılan değer	1		
Toplam	186	100	

Tablo 13: Kente Gelme Sebebi

Nedenler	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Göç	3	4,6	4,6
Eğitim	2	3,1	7,7
Evlilik	18	27,7	35,4
Çalışma	33	50,8	86,2
Diğer	9	13,8	100
Toplam	65	100	
Boş bırakılan değer	121		
Toplam	186		

Tablo 14: Kentte Yaşam Süresi

Süre	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-5	14	21,9	21,9
6-10	9	14,1	35,9
11-15	4	6,3	42,2
16-20	11	17,2	59,4
21+	26	40,6	100
Toplam	64	100	
Kayıp Değer	122		
Toplam	186		

Katılımcıların %64,9'u katılım gösterdikleri kentte doğup büyümüşlerdir. Kentte doğup büyüyenlerin oranı kentte sonradan yaşamaya başlayanlara oranla daha fazladır. Bu sonuç, kenti sahiplenmenin kentte doğup büyümeyle ilişkisi olduğunu düşündürmektedir.

Kentte doğup büyümediğini ifade edenlerden ise %50,8'i araştırma alanına alınan kentlere çalışma sebebiyle gelmiştir. En düşük oranlar ise kente eğitim ve göç nedeniyle gelenlere ait görünmektedir. Bu noktada söz konusu kentlerin özellikle

üniversite eğitimi açısından tercih edilmediğini göstermekle birlikte; evlilik ya da çalışma gerekçeleriyle bu kentlerin yerleşmek/yaşamak için tercih edildiğini düşündürmektedir.

Hangi sebeple olursa olsun bir kentte yaşam süresi o kenti sahiplenme ve kentin dinamiklerinde yer alma/ görev alma konusunda önemli bir belirleyicidir. Özellikle tanınırlık bağlamında katılımcılara bu soru yöneltildiğinde edinilen en yüksek oran %40,6 ile 21 yıl ve üzerinde görülmektedir.

Katılımcılara yaşadıkları kente kendilerini yanıtlar tablo 15'te sunulmuştur. ait hissedip hissetmedikleri sorulmuş ve

Tablo 15: Kente Aidiyet Hissetme

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	159	85,5	85,5
Hayır	27	14,5	100
Toplam	186	100	

Katılımcıların %85,5'i kendini kente ait hissettiğini ifade etmiştir. Bu durumu ifade edenlerin kente yaşam süresi ile ilişkisine ise kentte doğup büyüme-kentte yaşam süresi ile kente aidiyet hissetme arasında çapraz test ile bakılmıştır.

Tablo 16: Kentte Doğup Büyüme ile Kente Ait Hissetme Çapraz Test

Yıl		Kente Ait Hissetme		Toplam	
		Evet S %	Hayır S %		
Kentte Doğup Büyüme (S1)	Evet	Sayı	109	11	120
		% within s1	90,80%	9,20%	100,00%
		% within s4	69,00%	40,70%	64,90%
		% of toplam	58,90%	5,90%	64,90%
	Hayır	Sayı	49	16	65
		% within s1	75,40%	24,60%	100,00%
		% within s4	31,00%	59,30%	35,10%
		% of toplam	26,50%	8,60%	35,10%
		Sayı	158	27	185
		% within s1	85,40%	14,60%	100,00%
		% within s4	100,00%	100,00%	100,00%
		Toplam			

Tablo 17: Kentte Yaşam Süresi Kente Ait Hissetme Çapraz Test

	Yıl	Kente Ait Hissetme (S4)		Toplam	
		Evet S %	Hayır S %		
Kentte Yaşam Süresi(S3)	0-5	Sayı	8	6	14
		% within s3	57,10%	42,90%	100,00%
		% within s4	16,70%	37,50%	21,90%
		% of toplam	12,50%	9,40%	21,90%
	6-10	Sayı	5	4	9
		% within s3	55,60%	44,40%	100,00%
		% within s4	10,40%	25,00%	14,10%
		% of toplam	7,80%	6,20%	14,10%
	11-15	Sayı	3	1	4
		% within s3	75,00%	25,00%	100,00%

	% within s4	6,20%	6,20%	6,20%
	% of toplam	4,70%	1,60%	6,20%
16-20	Sayı	9	2	11
	% within s3	81,80%	18,20%	100,00%
	% within s4	18,80%	12,50%	17,20%
	% of toplam	14,10%	3,10%	17,20%
21 ve üzeri	Sayı	23	3	26
	% within s3	88,50%	11,50%	100,00%
	% within s4	47,90%	18,80%	40,60%
	% of toplam	35,90%	4,70%	40,60%
Toplam	Sayı	48	16	64
	% within s3	75,0%	25,0%	100,0%
	% within s4	100,0%	100,0%	100,0%
	% of toplam	75,0%	25,0%	100,0%

Tablo 16 ve 17 göstermektedir ki; bir kentin sakini olmak ya da bir kentte uzun süredir yaşıyor olmak, o kent ile bağlılık ilişkisi kurulmasında ve o kente ait hissedilmesinde oldukça önemlidir. Araştırmaya katılanlar arasında, yaşadıkları kentte doğup büyüdüğünü belirten 109 katılımcıdan %69'u, kendisini kentine ait hissettiğini ifade etmektedir. Yine kentte yaşam süresi açısından bakıldığında kentte 20 yıldan az süredir yaşayan katılımcıların kente aidiyet duygularının, 20 yıl ve üzeri süredir kentte yaşayan katılımcılardan düşük düzeyde olduğu görülmektedir. 0-5 yıl için, %16,7, 6-10 yıl için, %10,4 gibi. 20 ve üzeri süredir yaşayanlarda ise %47,9 olarak

kentsel aidiyet içinde olduğuna dair durum tespiti anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kentte yaşam süresi arttıkça kente duyulan aidiyet hissinin de paralel olarak arttığı biçiminde yorumlanabilir. Yaşadığımız kente ait hissediyorsak eğer, o kentin bir parçası olarak görüyorsak bir vatandaş olarak bir kent sakini olarak bu kent bütünü içindeki sorunlara ya da konulara karşı duyarlı ve sorumlu olmak/hissetmek sonucu doğar. Çalışmada da bu doğrusal ilişkinin özellikle kendini kente ait hisseden kadın katılımcıların, kentin yönetimine katılma/dâhil olma konusunda görülüp görülmediğine yine frekans ve çapraz testler ile bakılmıştır.

Tablo 18: Kent Yönetimine Dâhil Hissetme

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	108	58,1	58,1
Hayır	78	41,9	100
Toplam	186	100	

Katılımcıların %58,1'i kent yönetimine dâhil hissediyor musunuz? Sorusuna 'evet' cevabını vermiştir. % 41,9'u ise 'hayır' cevabını vermiştir. Bu noktada dâhil hissedenler ile dâhil hissetmeyenler arasındaki oranın birbirine yakınlığı dikkat çekicidir. Katılımcıların yaşadıkları kentin

yönetimine katılım konusunda kendilerini ait hissetmesi, kent gelişmişliği, katılım araçlarının yaygınlığı ve bu anlayışın yerleşmişliği ile ilişkilidir. Bu noktada ait hissetmediğini ifade eden büyük yüzdenin varlığı (%41,9) kent-yönetim-katılım ilişkisinde kadın açısından görünümün

istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. ilişkili de kadın açısından dezavantajlı bir tutum olma olasılığı açısından da yöneticilerinin yönetsel tavır ve tarzıyla düşünülebilir.

Tablo 19: Kente Aidiyet Hissetme Kent Yönetimine Katılma Çapraz Test

		Kent Yönetimine Katılma (S7)		Toplam	
		Evet S %	Hayır S %		
Kente Aidiyet Hissetme (S4)	Evet	Sayı	98	60	158
		% within s4	62,00%	38,00%	100,00%
		% within s7	90,70%	77,90%	85,40%
		% of toplam	53,00%	32,40%	85,40%
	Hayır	Sayı	10	17	27
		% within s4	37,00%	63,00%	100,00%
		% within s7	9,30%	22,10%	14,60%
		% of toplam	5,40%	9,20%	14,60%
Toplam	Sayı	108	77	185	
	% within s4	58,40%	41,60%	100,00%	
	% within s7	100,00%	100,00%	100,00%	
	% of toplam	58,40%	41,60%	100,00%	

Tablo 20: Kente Aidiyet Hissetme Kent Yönetimine Katılma Çapraz Test

		Kent Yönetimine Katılma Düzeyi (S12)			Toplam	
		alt düzey	orta düzey	üst düzey		
Kente Aidiyet Hissetme (S4)	Evet	Sayı	68	72	20	160
		% within s4	42,50%	45,00%	12,50%	100,00%
		% within düzey	84,00%	86,70%	87,00%	85,60%
		% of toplam	36,40%	38,50%	10,70%	85,60%
	Hayır	Sayı	13	11	3	27
		% within s4	48,10%	40,70%	11,10%	100,00%
		% within düzey	16,00%	13,30%	13,00%	14,40%
		% of toplam	7,00%	5,90%	1,60%	14,40%
	Toplam	Sayı	81	83	23	187
		% within s4	43,30%	44,40%	12,30%	100,00%
		% within düzey	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
		% of toplam	43,30%	44,40%	12,30%	100,00%

Kente aidiyet hissi ile kent yönetimine bir doğrusallığı göze çarpmaktadır. Şöyle yolla katılma/dâhil olma ilişkine crosstab kente aidiyet hissi içinde olduğunu ifade testi ile bakıldığında bu ilişkinin eden katılımcıların %90,7 oranı ile kent

yönetiminde var olduklarını da belirttikleri görülmektedir. Bu sonuçla ilişkili olarak yönetime katılma düzeyi açısından da bakıldığında, kente ait hisseden kadın katılımcıların kent yönetimine alt, orta ve üst düzey biçimlerinde katıldıklarını %84, %86,7 ve %85,6 oranında görmekteyiz.

Kadınların kent yönetiminde katılım durumlarının kente aidiyet ile ilişkisinin ardından, araştırma evrenini oluşturan üç kentte katılım durumunu ve hangi yollarla kent yönetimine dâhil olduklarına da bakılmış ve tablo 21, 22 ve 23'te sunulmuştur.

Tablo 21: Kent Yönetimine Katılım Durumu Her Üç Kent İçin

Kent		Frekans	Geçerli yüzde	Kümülatif yüzde
Bolu	Evet	23	53,5	53,5
	Hayır	20	46,5	100
	Toplam	43	100	
Kayıp değer		1		
	Toplam	44		
Zonguldak	Evet	58	69,9	69,9
	Hayır	25	30,1	100
	Toplam	83	100	
Kayıp değer		1		
	Toplam	84		
Sinop	Değer	Evet	51	86,4
		Hayır	8	13,6
		Toplam	59	100

Sinop kentinde katılımcıların %86,4'ü, Zonguldak'ta ise %69,9'u kent yönetimine dâhil olduğunu belirtmiştir ki bu oran Bolu'ya göre yüksek görünmektedir. Bu durumun iki farklı sebebi olabilir. Biri, kent yöneticilerinin çabası olabilir. Bir diğer nedeni de Sinop ve Zonguldak'ta katılım gösteren kadınların kenti ve dolayısıyla kent yönetimini daha fazla sahiplendiği anlamına da gelebilir. Bolu kentinde ise

diğer iki kente oranla dâhil olma oranının daha düşük seyrettiği görülmüştür (%53,5). Sinop ve Zonguldak için düşünülen değerlendirmenin tersi bir durum Bolu kenti için düşünülebilir. Yani bu durum ya kent yöneticilerinin toplumsal cinsiyetçi algılarından ya da kadın yöneticilerin kenti ve kent yönetimini diğer kentlere oranla daha az sahipleniyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 22: Kent Yönetimine Katılım Düzeyi Her Üç Kent İçin

Kent		Frekans	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Bolu	alt düzey	21	47,7	47,7
	orta düzey	21	47,7	95,5
	üst düzey	2	4,5	100
	Toplam	44	100	
Zonguldak	alt düzey	35	41,7	41,7
	orta düzey	33	39,3	81
	üst düzey	16	19	100
	Toplam	84	100	70,4
Sinop	alt düzey	25	42,4	42,4
	orta düzey	29	49,2	91,5
	üst düzey	5	8,5	100
	Toplam	59	100	

Her üç kentte de katılımcıların yönetime katılım düzeylerine (buldukları pozisyona göre kademelendirilmişlerdir) bakıldığında, ortak sonucun alt ve orta düzey yönetim kademesinde kadınların yer bulabildikleri yönündendir.

Her üç kentte de katılımcıların kent yönetimine dâhil olma durumları verisinin ardından hangi yollarla/hangi aktörler ile bu yönetime katıldıkları da sorulmuştur. Bu değerler her bir kent için olmak üzere tablo 23' te sunulmuştur.

Tablo 23: Kent Yönetimine Katılımda Araç Her Üç Kent İçin

Kent		Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bolu	Mesleğim gereği	31	70,5	70,5
	Siy. Parti	8	18,2	88,6
	STK	4	9,1	97,7
	Basın	1	2,3	100
	Toplam	44	100	
Zonguldak	Mesleğim gereği	34	40,5	40,5
	Siy. Parti	21	25	65,5
	STK	18	21,4	86,9
	Kent Meclisi	9	10,7	97,6
	Basın	2	2,4	100
	Toplam	84	100	
Sinop	Mesleğim gereği	24	40,7	40,7
	Siy. Parti	26	44,1	84,7
	STK	7	11,9	96,6
	Kent meclisi	2	3,4	100
	Toplam	59	100	

Meslek sebebiyle kent yönetimine dâhil olma durumu her üç kent için hem ortak hem de en yüksek oran olarak görülmektedir. Bunun dışında siyasal parti, sivil toplum kuruluşu, kent meclisi ve basın gibi araçların da her bir kent için kadın katılımcılar tarafından kullanıldığı açık uçlu olarak yöneltilen bu sorunun alt başlıkları olarak tespit edilmiştir. Buna göre, kadın görünürlüğü açısından araştırma evreninde en düşük gözleme sahip olduğumuz Bolu için, yönetime dâhil olma/katılma tolu olarak öne çıkan araç %18,2 oranı ile. Siyasal partiler, ardından %9,1 oranı ile sivil toplum kuruluşları olmaktadır. Zonguldak kentinde ise sivil toplum kuruluşundan katılım gösterenlerin oranı diğer kentlere oranla oldukça yüksek seyrettiği görülmektedir, %21,4 oranı ile. Yine burada da siyasal parti yolu %25 ile yoğun olarak kullanılmaktadır. Sinop ilinde ise siyasal partilerden katılım gösteren kadınların oranı diğer iki kente oranla oldukça yüksektir (%44,1).

Bunun yanı sıra Zonguldak ve Sinop'ta kent meclisinde temsil edilen kadınlar (sırasıyla %10,7 ve %3,4) bulunurken; Bolu'da bulunmamaktadır.³ Bu noktada söz konusu kentlerde ortak bulgu, meslekleri gereği kent yönetimine katılmanın dışında en önemli araç siyasal parti yoluyla katılmak olarak tespit edilmiştir. (B:%18,2; Z:%25; S:%26)

4. SONUÇ

Batı Karadeniz Bölgesi'nde kent yönetim ve siyasetinde kadın görünürlüğünü anlamak üzere yapılan çalışmada, bu bölgenin üç kenti olan Bolu, Sinop ve Zonguldak'ta kadınların kent yönetimine katılım durumlarının sosyo-ekonomik faktörlerle ve kente aidiyet hissetme ile ilişkisine, kadınların kent yönetiminde katılım açısından görünürlüklerine ve kullanılan yollara ilişkin bir durum tespiti

³ Araştırma 2019 mahalli seçimleri öncesinde yapıldığı için bilgi bu döneme aittir. 2019 mahalli seçim sonrasında durum belirtildiği üzere sayılarda farklılaşma olmuştur. Sinop'ta kent meclislerine kadın temsilci son seçimle girmiştir.

yapılmak istenmiştir. Kadınlar için merak konusu olan bu soruların kentlerin gelişmişliğine göre farklılık gösterip göstermediği de durum tespiti içine alınmıştır. Araştırmada seçilen üç kent SEGE 2011 verilerine göre gelişmişlik düzeyi açısından birbirinden farklı kentlerdir. Bolu: 11; Zonguldak: 29; Sinop: 51. sıradadır. Araştırmada edinilen bulgular bağlamında şu tespitle ortaya koyulabilir:

Kente aidiyet hissi açısından durum, araştırma evreninde %85,5 oranı ile olumlu seyrederken üç il bağlamında sonuç, bolu için %81,8, Zonguldak için %79,8 ve Sinop için %96,6 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların genel olarak yaşadıkları kentlere karşı aidiyet taşıdıkları görülmektedir.

Bir kentte doğup büyüme ile sakini olmak ya da bir kentte uzun süredir yaşıyor olmak, o kent ile bağlılık ilişkisi kurulmasında ve o kente ait hissedilmesinde oldukça önemlidir. Kentte doğup büyüme ile kente ait hissetme arasındaki ilişkiye araştırma genelinde bakıldığında %69 oranında doğrusal bir bağ görülmektedir, yani, yaşadıkları kentte doğup büyüyen katılımcılar kendilerini kentlerine ait hissettiğini ifade etmektedir. Aynı incelemeyi üç kentte yaptığımızda da sonuç yine benzer olarak görülmüştür. Yaşadıkları kentte doğup büyüdüğünü belirten katılımcılardan Bolu'da, %66,7'si Zonguldak'ta %71,2'si ve Sinop'ta %67,9'u kendilerini kente ait hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma genelinde katılımcıların %58,1'i "Kent yönetimine dâhil hissediyor musunuz?" sorusuna 'evet', %41,9'u ise 'hayır' cevabını vermiştir. Kent yönetimine dâhil hissetme konusu üç kent açısından ise, Bolu'da %39,5, Zonguldak'ta %54,2 ve Sinop'ta %72 oranları ile olumlu bir seyir göstermiştir. Katılımcıların yaşadıkları kentin yönetimine katılım konusunda kendilerini ait hissetmesi, kent gelişmişliği, katılım araçlarının yaygınlığı ve bu anlayışın yerleşmişliği ile ilişkilidir. Bu noktada ait hissetmediğini ifade eden büyük yüzdenin (özellikle Bolu ve Zonguldak'ta)

varlığı, kent-yönetim-katılım ilişkisinde kadın açısından görünümün istenen düzeyde olmadığını göstermektedir.

Kente aidiyet hissetme ve kent yönetimine katılma durumu arasındaki ilişkide, araştırma genelinde kente aidiyet duyan katılımcıların %90,7 oranında kent yönetimine katılım sağladıkları anlaşılmaktadır. Bu ilişkinin her bir kent için görünümü ise, Bolu’da %94,1, Zonguldak’ta %84,4 Sinop’ta %95,7 oranlarında tespit edilmiştir.

Kente aidiyet hissi ile kent yönetimine bir yolla katılma/dâhil olma ilişkine bakıldığında bu ilişkinin doğrusallığı görülmüştür. Şöyle ki araştırma genelinde yönetime katılma düzeyi açısından da kente ait hisseden kadın katılımcıların kent yönetimine alt, orta ve üst düzey biçimlerinde %84, %86,7 ve %85,6 sırasıyla katıldıkları tespit edilmiştir. Her bir kent için durum ise şöyledir. Bolu’da alt orta ve üst düzey yönetim açısından %81, %85,7 ve %50; Zonguldak’ta %77,1, %78,8 ve %87,5; Sinop’ta, %96, %96,6 ve %100 oranlarında katılımcılar kent yönetiminde var olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Gelişmişlik düzeyleri farklı kentlerde kadın katılımı/temsili açısından konu

değerlendirildiğinde; bu çalışma kapsamında keskin farklılıklar gözlenmemiştir. Aksine Karadeniz havzasında kadının sosyal hayatta görünürlüğü gözlemi ile merak konusu olan bu çalışmada kent yönetimine katılım, yönetimde görev alma durumunun, kente aidiyet duyma, kenti sahiplenme gibi toplumsal davranışsal özelliklerle ilişkisi tespit edilmiş; ancak bu ilişkide kentlerin sosyo-ekonomik farklılığının belirleyici bir faktör olduğu görülmemiştir. Örneğin; Bolu kenti diğer kentlere oranla gelişmişlik düzeyi bakımından oldukça yüksek bir konumda bulunmasına rağmen kadın katılımı/temsili konusunda bir farklılık ortaya koymamaktadır. Aksine diğer iki kente oranla bolu kentinde kadın katılımı konusunda daha olumsuz bir tutum ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bolu’nun konum olarak İstanbul ve Ankara illerine çok yakın olması birçok yerel politikada pilot il olarak tercih edilmesine sebep olmuştur ve bu durum da Bolu’nun gelişmişlik düzeyinde olumlu bir etkiye bulunmuştur. Dolayısıyla Batı Karadeniz Bölgesi’nde kentlerin SEGE gelişmişlik düzeyi kriterleriyle paralel seyreden bir durum olmadığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

1. ALTAN, M. (2011). Kent Dindarlığı, TİMAŞ Yayınları, İstanbul.
2. BELLİ, A.; AYDIN, A. (2017). Kent Kültürü ve Kentlilik Bilincinin Oluşumunda Üniversitelerin Rolü: Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 39, Ocak 2017, s. 422-434.
3. ERYILMAZ, B. (2009). Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, 2. Baskı.
4. ERZEN, Ü. (2011). Kadın Gözüyle Kadın Siyasetçiler, Derin Yayınları: İstanbul.
5. GÜL, H.; KIRIŞ, H.; NEGİZ, N.; GÖKDAYI, İ. (2014). "Türkiye’de Yerel Yönetimler Ve Yerel Siyaset", Detay Yayıncılık, Ankara.
6. İZCİ, İ. (2014). Katılımcı Yerel Yönetim, Derleyen: Kalkedon Yayıncılık, İstanbul.
7. LOGAN, J.; MOLOTCH, H.L. (1996) "The City As A Growth Machine", İçinde Reading In Urban Theory, Der. S. Fainstein ve S. Campbell, Blackwell Publishers, Cambridge.
8. PHILLIPS, A. (2015). Demokrasinin Cinsiyeti, Çev.: Alev Türker, Metis Yayınları, İstanbul.

9. TOPRAK, Z. (2016). Kent Yönetimi ve Politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara.
10. WEDEL, H. (2013). (Çev. Can Kurultay), Siyaset ve Cinsiyet, İstanbul Gecekondularında Kadınların Siyasal Katılımı, İstanbul: Metis Yayınları.
11. YARAMAN, A. (2015).“Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili Dışlıksız Siyaset”, Bağlam Yayıncılık: İstanbul.
12. EROĞLU, H.T. (2006). “Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar”, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 11, 191-206.
- 13.ES, M.; ATEŞ, H. (2004).Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 205-248.
14. GÖKÇİMEN, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, Yasama Dergisi sayı:10.
15. GÜNLÜK ŞENESEN G. (Yürütücü). Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kentler, Türkiye Örneği, Proje No: 112K481, İstanbul, 2014.
16. KAYA, G. (2010). “Kadın Derneklerinin Kadın Siyasal Yaşama Etkisi KA-DER Örneği”, Kadir Has Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi”.
17. ŞAHİN, F. (2011). Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri Ve Üye Profilleri, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
18. TABASSUM, N.(2011). Towards Unlocking Patriarchy: Women’s Participation In Local Politics In Pakistan, ODTÜ, Doktora Tezi.
19. Yüksek Seçim Kurulu, (2019). “31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri”, <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-i-CC%87dareler-secimi/77916>, 01.08.2019.
20. KA.DER(2018). “Kadın İstatistikleri”, [http://ka-der.org.tr/\(01.08.2019\)](http://ka-der.org.tr/(01.08.2019)).
21. BOLU BELEDİYESİ(2019). “Meclis Üyeleri” [https://www.bolu.bel.tr/meclisuyeleri/\(01.08.2019\)](https://www.bolu.bel.tr/meclisuyeleri/(01.08.2019)).
22. SİNOP BELEDİYESİ (2019). “Meclis Üyeleri” <https://www.sinop.bel.tr/meclisuyeleri/,01.08.2019>.
23. ZONGULDAK BELEDİYESİ(2019). “Meclis Üyeleri” <https://www.zonguldak.bel.tr/meclisuyeleri,01.08.2019>.
24. ZONGULDAK İL ÖZEL İDARESİ (2019). “İl Genel Meclisi” [http://www.zonguldakozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi,\(01.08.2019\)](http://www.zonguldakozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi,(01.08.2019)).
25. BOLU İL ÖZEL İDARESİ (2019). “İl Genel Meclisi” <http://www.boluozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi>
26. SİNOP İL ÖZEL İDARESİ (2019). “İl Genel Meclisi” [http://www.sinopozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi,\(01.08.2019\)](http://www.sinopozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi,(01.08.2019)).